

Interview met....

JOS DOST

Jos Dost is bij velen in Enschede en omgeving bekend als 'de vlinderexpert'. Zelf houdt hij niet van zo'n titel, maar het is een feit dat hij en zijn vlinderhobby één zijn. En hij weet zijn enthousiasme op anderen over te brengen, bijvoorbeeld op schoolkinderen. Regelmatig komt hij met zijn vlinders en zijn foto's in de krant.

Een vlinderkweker die op een flatje woont, zal zijn kweekkasten wel ergens anders hebben ondergebracht, dachten wij. Maar nee, stap je de woning van Jos Dost binnen, dan kom je in een stukje natuur in huis. De vensterbank staat vol planten, er staan kweekkooien in verschillende formaten en de muur hangt vol foto's.

Hoe is de vlinderhobby begonnen?

Vanuit de fotografie. Ik fotografeer al heel lang; vooral módie dingen. Op een keer, zo'n dertig jaar geleden, kwam er een Witvlakvlinder in huis -een vleugelloos vrouwtje. Ik wist helemaal niets van vlinders. Een mannetje kwam aan-gevlogen en 's avonds vond er een paring plaats. Dat fascineerde me zo, dat ik meer naar vlinders ben gaan kijken.

Heeft u in de fotografie gewerkt?

Nee, nee. Ik heb altijd hier in Enschede bij de gemeente gewerkt bij de onderhoudsdienst. Ik was tegelzetter-metse-laar. In het begin van de zeventiger jaren ben ik afgekeurd. Maar daar hoeft niemand zielig over te doen, hoor. Dat ik afgekeurd ben vond ik in het begin wel naar, maar nu helemaal niet meer. Ik heb zoveel andere dingen te doen. En persoonlijk zeg ik zelfs: veel belangrijker dingen dan tegeltjes zetten. Tenminste... laat ik zeggen: ik ben hier nu een bepaalde persoonlijkheid geworden. Iedereen kent me, terwijl

je daar toch meer een van de massa was, hè. Ik loop echt niet naast mijn schoenen, hoor. Ze noemen me weleens 'vlinderexpert', dat hoeft van mij niet. Er zijn nog een heleboel dingen die ik niet weet.

Maar mensen komen wel met hun vragen naar mij, dat is heel leuk. Ik word regelmatig gebeld uit het buitengebied hier. Oud fabrikanten bijvoorbeeld die daar hun landgoederen hebben. Dan hebben ze dit weer gezien en dan dat. Dan blijkt hoe weinig verstand dergelijke mensen van zulke dingen hebben. Ze denken bijvoorbeeld dat ze een Nij-meegse kapel hebben zien vliegen. En als je daar bent en ze laten je zien: "kijk, kijk, daar vliegt ie weer!" dan blijkt het een Landkaartje te wezen. Dat zijn toch wel leuke ervaringen.

U werkt samen met de gemeente aan projecten, onder andere voor scholen. Wat doet u daarbij zoal?

De dienst beplanting van de gemeente -nu heet dat trouwens 'milieudienst'-nam vier jaar geleden contact met mij op. Ze wilden een tentoonstelling over vlinders inrichten, met foto's en levende kweken van vlinders. Ze hebben een boerderij, een echt oud 'Twents hoes', ingericht voor oude, aparte gebruiksvoorwerpen. Dat staat in het Ledeboerpark, een wandelpark. Er komen ook scholen op excursie.

We zijn ermee gestart zonder veel publiciteit - we zouden wel zien hoe zoiets loopt. We hebben er een paar scholen bij betrokken en er een schoolproject van gemaakt, waarbij de kinderen ook rupsen kunnen opkweken tot vlinders.

Het liep fantastisch. Zo'n 50 scholen hebben aan dat project deelgenomen. Dat loopt nu dit jaar voor de vierde keer. Er is ook weer een tentoonstelling van 12 juli tot 20 augustus. Dan valt het in de vakantietijd en net nog in de schooltijd. Verleden jaar hadden we op zondagen wel zo'n 2500 bezoekers.

Zoals het project hier loopt, is een goed voorbeeld van hoe het opgezet kan worden. Je hebt iemand met ervaring in het vlinderkweken nodig die de scholen begeleidt. In Utrecht hebben ze ook geprobeerd een scholenproject op te zetten, daar komt het niet echt van de grond. Er schijnt een bepaald enthousiasme niet over te komen... Het moet bewust begeleid worden en niet na één jaar zeggen: "doen jullie het nu verder zelf maar". Nu heb ik natuurlijk het voordeel dat ik mijn eigen tijd tot m'n beschikking heb. Je zou in elke streek zo iemand moeten hebben. *Dat kunnen wij wel beamen.*

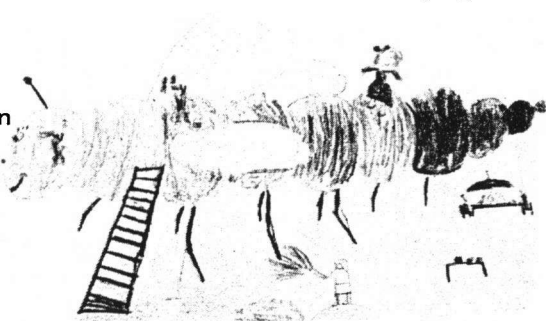
Met hoeveel mensen wordt het project in stand gehouden?

Vaste krachten zijn de directeur van de dienst en de secretaresse. Daarnaast zijn er vrijwilligers, dat wil zeggen het zijn mensen die door een bepaalde wet een jaar mogen komen werken. Ik heb in wezen de technische, praktische verantwoording.

Met vrijwilligers hebben we toendertijd een serie proefkasten gemaakt die aan scholen werden uitgeleend. Zo gauw de kweek was afgelopen, moesten die kasten terugkomen. Maar dat was een probleem! Dan zeggen ze "zijn we vergeten". Dit jaar hebben we een tekening geleverd en gezegd: "laat ze zelf

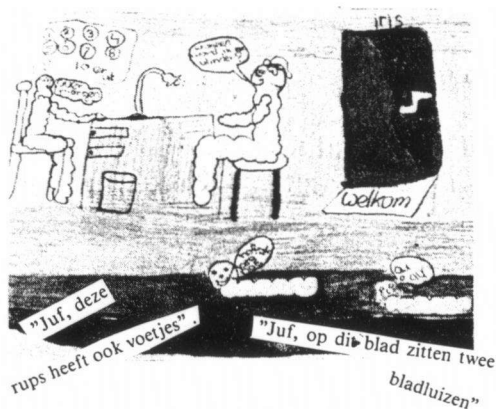
maar kasten maken." Zo stimuleer je ook nog een stukje 'zelfwerkzaamheid'. Vijftig klassen hadden ingeschreven. Op de woensdagmiddag dat ze rupsen af konden halen, waren er zo'n vijftien-veertig onderwijzers. Van die anderen hoorden we niks. Tot gister, belde mij een onderwijzer die vraagt waar de rupsen eigenlijk blijven... Er zijn er bij die zijn ontzettend makkelijk. Dat is elk jaar weer. Maar we zeggen: wij leveren het materiaal, verder is het jullie verantwoordelijkheid. We gaan ze niet achterna lopen.

Welke rupsensoorten krijgen de scholen?
Dat verschilt. Koolwitjesrupsen, Pauwoogpijlstaarten. Ik heb vaak materiaal dat bij mij achter op het balkon overwintert. Ik heb bijvoorbeeld zo'n honderd popjes van het Landkaartje gehad.

Die kwamen plotseling uit in die warmteperiode in het voorjaar. Ik heb ze allemaal maar laten vliegen. Als je het weer tegen hebt... Juist die warmtegolf -even een paar dagen- heeft ontzettend veel in gang gezet. Maar toen klapte het weer zo weer in. Dat was funest. Dat heb je met levend materiaal: je kunt het niet plannen.

Bij de tentoonstelling kweken we Kleine vossen of Dagpauwogen. Verleden jaar heb ik ook een paar Rouwmantels laten vliegen. Ik hoop dat we van de zomer of in 't najaar nakomelingsschap ervan zien vliegen. Met zo'n kweek bij de tentoonstelling kan het publiek alle fasen van een vlinderleven zien. Vaak -bijvoorbeeld bij Kleine vosjes- komen er wel dertig tot veertig vlinders uit de pop. Dat heb je met een kweek.

Wij hoopte altijd maar dat dat op een zondag gebeurde, want zondagmiddag is het altijd ontzettend druk. Dan deden we een doek erover, zodat ze niet vlogen. In de middag ging de kast naar buiten. Dat was een belevenis, hoor. Er kwamen vaders met camera's en video en de pers werd getipt.

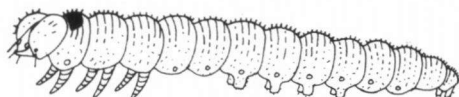
Het is trouwens niet zo dat we hier bezig zijn het biotoop te vervalsen door die vlinders los te laten. We proberen hem iets te verrijken met soorten die hier normaal ook leven of in vroeger tijden leefden. Rouwmantel was hier vroeger inheems. Ik kweek ook Koninginnepage. Dit jaar laten die ons een beetje in de steek. Dat komt ook wel door het weer. En van 't jaar krijg ik weer een kweek van hier vlak over de grens van de Nijmeegse kapel. Een heerlijke vlinder.

De heer Geraedts was het er toender-tijd helemaal niet mee eens. Onnatuurlijk vond ie het. Maar ik zei tegen hem: "u moet begrijpen dat ik geen wetenschapsman ben. Ik heb veel dingen meegemaakt op het gebied van vlinders, ik heb 60.000 dia's en een hele documentatie, maar ik heb het altijd heel gevoelsmatig beleefd. Ik heb het nooit zo wetenschappelijk benaderd. Voor mij is het feit dat die vlinders daar vliegen en dat 't landschap plotseling weer wat laat zien veel belangrijker.

We wilden daar in het Ledeboerpark graag 't biotoop aanpassen aan de vlinders. Het is al een park met een natuurlijk beheer; er wordt niet gespoten. Maar dan moet je overleggen met de mensen die daar over gaan. Dat is wel eens frustrerend. Ambtenaren vinden je plannen te idealistisch. Het heeft tot vorig jaar geduurd, 't derde jaar. Toen kregen we toestemming om bijvoorbeeld wilde peen en wolfsmelk te planten. Voedselplanten voor bepaalde rupsensoorten en bloemen, Buddleia, noem maar op. Ze hebben daar een geweldige kruidentuin aangelegd.

Wat ook moeilijk is: die jongelui die daar werken, die vrijwilligers moeten het onkruid - wat ze dan onkruid noemen - weghalen. De brandnetels, alles werd weggehaald. Om te zorgen dat die brandnetels bleven, nou wat heeft dat een besprekingen gekost. Nu zijn we dan zover dat, staan er bepaalde dingen in de weg, dan komen ze bij mij vragen: "Vind je 't goed?". Ik heb een keer gezegd: "Nee, dat vind ik niet goed" en toen lieten ze het staan! Ik ging 's middags kijken en heb toen gezegd: "Joh, haal het maar weg, hoor. Want die staan onder de bomen; daar hebben we niks aan".

Jos Dost bladert wat door zijn plakboek. Kijk, dit is een verslag van twee scholen. De kinderen hebben werkstukken gemaakt over hoe ze het allemaal beleefd hebben. We hebben een hand leiding gemaakt voor het schoolproject. Van de Pauwoogpijlstaart, met tekeningen die ze van m'n fotowerk hebben gemaakt. We hebben bij de tentoonstelling ook kleurplaten liggen. Een paar jongelui hebben die gemaakt. *Hij laat ze ons zien.* We hebben een rupsenplaat en vlinderplaten. Dat doet 't heel goed. Het is gewoon gekopieerd. Er was een school die dat voor ons wilde doen. Onderwijzers nemen ze mee en ze mogen ze gewoon verder kopiëren.

We hebben ook een groep gehandicapten in een vlinderproject betrokken. Er heeft een verslagje van in de krant gestaan. Ze komen eens in de zoveel tijd in het Ledeboerpark om hun eigen rupsen op te kweken tot vlinders. Dat is een belevenis. Deze mensen moet je veel intensiever begeleiden. Het gaat allemaal minder gemakkelijk vanuit een rolstoel.

Hoe staat het met de vlinders hier in de omgeving? Waar zijn veel vlinders te vinden?

Je hebt hier het Aamsveen, het Buurtse veen. Daar komt nog wel heide voor. Landgoed Twickel, bij Delden. Dat zijn toch echt wel gebieden waarvan je zegt: "Daar is inderdaad wat te zien". Maar ook dichterbij de stad zie je redelijk wat vliegen. Speciaal de streek tussen Losser - een plaatsje hier aan de grens - en Enschede is een fantastisch vlindergebied. Niet zozeer dat je zegt: er vliegen zeldzame exemplaren, maar grote populaties algemene vlinders. Het is namelijk een gebied dat nog vrij natuurlijk is, heel weinig landbouw. Ja, je hebt hier verder veel landgoederen in de buurt, maar dat is door de jaren heen eigenlijk minder geworden. Dat zijn gebieden geworden waar veel recreatie wordt gepleegd. En dan merk je dat dergelijke dingen als de vlinderstand gewoon achteruit gaan.

Wat het Ledeboerpark betreft, waar ik het steeds over heb gehad... Het ligt tussen Hengelo en Enschede in, tegen de grens aan. Vroeger was dat van een particulier - een textielabrikant. Het heet eigenlijk "t Wageler", maar het was van de familie Ledeboer. Dat is voor één gulden aan de gemeente overgedaan. Die heeft gezegd: dit gebied gaan we speciaal inrichten voor natuurlijke ontspanning. Alles gaan we zo natuurlijk mogelijk onderhouden. Er wordt nog graan verbouwd, rogge noem maar op. Het wordt helemaal in Twentse stijl gehouden. De vogelstand is er ook erg groot.

Geeft u ook gegevens door aan L.D.P?
Ja, dat doe ik via twee kennissen in Hengelo. Die doen ontzettend veel veldonderzoek. Meestal overleg ik met hen. Want er zijn ook weleens twijfelgevallen. Bijvoorbeeld twee jaar geleden fietste ik in het Buurtse veen langs een korenveld en ik zag een vlinder vliegen... Nou, ik was ervan overtuigd dat het een Koninginnepage was. Ik dacht het aan de vlucht te zien. Toen ging-ie even zitten, ik wilde het korenveld ingaan en toen was-ie weg. Ik heb dat enthousiaast zitten vertellen, maar ik zei: "Geef het maar niet door, want ik kan het niet bewijzen".

Laatste vraag: Wat vindt u de mooiste vlinder?

Ik vind ze allemaal mooi. Ik wil wel vertellen wat op mij een enorme indruk heeft gemaakt. Dat is de ontwikkeling van de Kometenvlinder; een tropische vlinder, 15 centimeter groot. Als een van de weinigen in Europa heb ik ze van ei tot vlinder kunnen opkweken. Ik heb de hele cyclus ervan gefotografeerd met vele details. Ze leven in bergstreken in Madagascar. De voedselplant is Eucalyptus. Dat is al een probleem. Maar ze moeten ook elke nacht een koude periode hebben. Dus ik heb ze zes weken lang in en uit de koelkast gezet. Toen die eenmaal uitkwamen....

Kometenvlinder (Argema mittrei) pas uitgekomen